

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Prosociální rysy u dobrovolníků

bakalářská práce

Autor práce: Monika Hrušková
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Prevence a rehabilitace sociální patologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zášková, CSc.

Datum odevzdání práce: 14. 8. 2014

Abstrakt

V této práci se věnuji prosociálním rysům u dobrovolníků. Prosociálními rysy by měl oplývat každý, kdo pracuje v sociální sféře, neboť pro práci s lidmi jsou nedílnou součástí.

Teoretická práce je rozdělena na tři dílčí kapitoly. V první kapitole se věnuji historii dobrovolnictví, jak u nás, tak i ve světě. Každá země má na pojem „dobrovolnictví“ různé názory. V této práci jsou některé názory na dobrovolnictví z různých zemí vystiženy. V první kapitole je také uveden pohled naší české společnosti na dobrovolnictví jako takové. Společnost může ovlivňovat i fungování dobrovolníků, tak do stejné kapitoly spadá i motivace k práci dobrovolníků. V druhé kapitole teoretické práce je popisována charakteristika dobrovolnictví. Mezi charakteristiku spadá i popis činnosti dobrovolníků pracujících v sociální sféře, kdo se věnuje dobrovolnictví a také legislativní úprava. Třetí část je věnována prosociálním rysům osobnosti, prosociálnímu chování, altruismu a empatii.

Cílem práce je zjistit, jak se liší hladina prosociálních rysů u dobrovolníků a u osob, kteří dobrovolnickou práci v žádném sociálním zařízení nikdy nevykonávali.

Ke zjištění potřebných dat je využita kvantitativní metoda. Technika je standardizovaný dotazník o jednadvaceti otázkách.

Výzkumný soubor byl složen z patnácti dobrovolníků pracujících v sociální sféře. Srovnávací soubor tvořilo 15 nedobrovolníků, čili osob bez dobrovolnické praxe, kteří jsou studenti vysokých škol.

Z výsledků práce vyplývá, že hladina prosociálních rysů u dobrovolníků je vyšší než u nedobrovolníků a tímto výsledkem se obě hypotézy práce potvrdili. Avšak v několika bodech se dobrovolníci i nedobrovolníci shodli na způsobu řešení některých situací.

Výsledky mého výzkumu mohou být využity ke zvýšení povědomí o dobrovolnictví, odborné i laické veřejnosti.

Klíčová slova: prosociální rysy - dobrovolnictví – altruismus – empatie – prosociální chování

Abstract

The thesis describes the prosocial characteristics of the volunteers. Everyone who works in the social sphere should acquire the prosocial characteristics, as they form an integral part when working with people.

The theoretical part of the thesis is divided into three main chapters. The first chapter is about the history of volunteerism, both at home and worldwide. Each country has different opinions. Some of the “volunteering” opinions from different countries are described and view of the Czech society on volunteering is also included. Motivation of volunteers to work is also discussed in this chapter, because the society may also influence functioning of the volunteers. Characteristics of volunteering are described in the second chapter of the theoretical work. Some of them include the description of volunteers working in the social sphere, legislative regulation and also who deals with volunteering. Prosocial behaviour, personality traits, altruism and empathy are described in the third chapter.

The aim of this thesis was determine how different was the level of prosocial traits in terms of volunteers and people without any volunteer experience.

Quantitative method was used to determine the necessary data. The technique of standardized questionnaire of twenty-one questions was used.

The research was composed of fifteen volunteers working in the social sphere. The comparative group consisted of fifteen people, university students, without the volunteer experience.

The results of the thesis show that the volunteers acquired the higher level of prosocial traits than the people without the volunteer experience. Both hypotheses of this thesis have been met. However, volunteers and people without volunteer experience would agree on how resolve some situations in several points.

The results of the research can be used to raise awareness about volunteering for both public and the professionals.

Keywords: prosocial traits – volunteering – altruism – empathy – prosocial behaviour

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval (a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 8. 2014

.....

Monika Hrušková

Poděkování

Tímto bych chtěla velice poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Heleně Záškové, CSc. za její odborné vedení, za svůj čas, který mi věnovala a především za ochotu a trpělivost. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se ochotně na výzkumu podíleli. Poděkování patří i mé rodině za podporu po stránce emoční i finanční.

OBSAH	
OBSAH	6
ÚVOD	8
1 SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Dobrovolnictví	9
1.1.1 Kdo je dobrovolník, co je dobrovolnictví	9
1.1.2 Historie dobrovolnictví v Evropě a ve světě	13
1.1.3 Historie dobrovolnictví v ČR	14
1.1.4 Pohled společnosti na dobrovolnictví	15
1.1.5 Motivace dobrovolníků	16
1.2 Bližší charakteristika dobrovolnictví	18
1.2.1 Činnost dobrovolníků v sociální sféře.....	18
1.2.2 Kdo se věnuje dobrovolnictví	19
1.2.3 Typy dobrovolnictví.....	20
1.2.4 Legislativní úprava dobrovolnictví	21
1.3 Prosociální rysy	23
1.3.1 Rysy prosociální osobnosti	23
1.3.2 Prosociální chování u dobrovolníků a altruismus	24
1.3.3 Empatie	26
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	28
2.1 Cíl práce	28
2.2 Hypotézy	28
3 METODIKA	29
3.1 Metoda výzkumu.....	29
3.2 Popis výzkumného souboru	29
4 VÝSLEDKY	31
4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek.....	31
5 DISKUZE	44
6 ZÁVĚR	49
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51

8	KLÍČOVÁ SLOVA	55
----------	----------------------------	-----------

ÚVOD

Tato bakalářská práce na téma Prosociální rysy u dobrovolníků nejdříve shrnuje poznatky o dobrovolnictví, které jsou čerpány z dostupné literatury. Druhou část teoretické práce tvoří charakteristika prosociálních rysů a srovnání s podobnými pojmy, mezi které může spadat například altruismus nebo empatie.

Dobrovolnictví je činnost, která je vyhledávaná v různých organizacích, nejen sociálního zaměření. Bez dobrovolnictví si nedovedu představit fungování řady organizací. Je to činnost, která se může uplatnit u celé řady potřebných lidí. Tato práce je charakterizována tím, že ji lidé dělají z vlastní vůle a neočekávají za svou práci žádné finanční ohodnocení. Mezi osoby, které dobrovolnictví vřele přivítají, mohou být děti, dospělí i senioři. Ale práce dobrovolníků může být využita i u zdravotně postižených lidí nebo při práci s drogově závislými. Dobrovolnická práce nemá stanovené místa, kde může být využívána. Každý z nás se může dostat do situace, při které bude nucen vyhledat dobrovolníky, aby mu pomohli alespoň v nezákladnějších věcech, mezi které může patřit například i komunikace..

Usuzuji, že více prozkoumat jednání lidí, kteří jsou tak obětaví a přátelští a mít možnost, pozorování těchto lidí s lidmi, kteří k těmto vlastnostem nemají skony, by mohlo vést k zajímavému a možná i poučnému výsledku. Toto je jeden z hlavních důvodů, proč jsem si dané téma zvolila. S dobrovolníky jsem se poprvé seznámila V teoretické části popisuji charakteristiku a typy dobrovolnictví. Kdo se dobrovolnictvím zabývá a jak důležitá je pro výkon této práce motivace. Popisuji zde i prosociální rysy, které jsou často splétané s pojmy altruismus a empatie. V praktické části jsou graficky vyobrazeny jednotlivé odpovědi respondentů, na které dobrovolníci i nedobrovolníci odpovídali dle svého uvážení.

Tato práce má za úkol identifikovat hladinu prosociálních rysů dobrovolníků na rozdíl od nedobrovolníků. Za nedobrovolníka je v této práci považována osoba, která nikdy jako dobrovolník nepracovala v žádném sociálním zařízení.

Výsledky výzkumu mohou být použity k informovanosti laické i odborné veřejnosti.

1 SOUČASNÝ STAV

Teoretická část mé práce se zabývá současným stavem prosociálních rysů u dobrovolníků. Údaje jsem čerpala z literatury, která se touto problematikou zabývá. Výstupem této práce budou hypotézy.

1.1 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví je činnost, které bez finančního ohodnocení věnujeme svůj volný čas. I při této činnosti si stanovujeme své cíle, jako je například zlepšení stavu životního prostředí nebo zlepšení stavu jednotlivci či skupině lidí. Hlavním znakem dobrovolnictví je, že je to svobodná volba každého jedince se touto činností zabývat.

1.1.1 Kdo je dobrovolník, co je dobrovolnictví

Dobrovolník je „člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“ Dá se to nazvat svobodnou a dobrovolnou aktivitou, která činí z dobrovolníka nositele změn ve společnosti. Dobrovolník svým aktivním přístupem rozvíjí nové možnosti řešení situací. Může zlepšit spolupráci mezi státy, sektorem neziskových organizací a komerčním sektorem, jak uvádí Gulová (2011). Dobrovolník by se dal vnímat jako spolehlivý pomocník, který svým úsilím splňuje nároky jako zaměstnanec. Nepostradatelné pro dobrovolníka je spontánnost a zachování neformálnosti.

Každý umí, poskytnou něco, co druhý, může potřebovat. To je podle Novotného (2002) důvod, proč se každý může stát dobrovolníkem.

Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (č. 198/2002 Sb. §3) popisuje, že „dobrovolníkem může být fyzická osoba:

a) Starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b) Starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu

Dobrovolnictví není vykonáváno jako činnost v pracovně právním režimu, není považováno za profesionální činnost. Dobrovolníci nemohou být registrováni jako poskytovatelé sociálních služeb jak uvádí Lusková (2012).

Podle zákona č. 198/2002 Sb. §2, dobrovolnictví je službou, při níž „dobrovolník poskytuje:

- a) Pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,*
- b) Pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo*
- c) Pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.“*

Odborná literatura má odlišné způsoby vnímání dobrovolnictví. Přístupy ke stejné realitě se rozcházejí s odlišným pohledem na tu samou věc. Jeden přístup zdůrazňuje něco, co druhý přístup přehlíží. Mezi odlišné přístupy patří:

- 1) Dominantní přístup: nezisková paradigma – Tento přístup se soustředí na pomoc druhým a altruismus. Hlavním předmětem darování je čas dobrovolníka. Dobrovolnictví je zde vnímáno jako služba poradenství a poskytování péče. Je zde snaha vyčíslit onen lidský zdroj penězi, což by vedlo k vytvoření dobrovolnického průmyslu.
- 2) Alternativní přístup 1: paradigma občanské společnosti – je zde snaha pomoci si mezi sebou navzájem. V tomto přístupu se dobrovolnictví vnímá spíše jako

aktivismus. Jádrem jsou svépomocné skupiny, které vedou ke zlepšení podmínek v oblasti sociální péče, ale i dopravy, územní plánování, životní prostředí, atd.

- 3) Alternativní přístup 2: volnočasové paradigma – Tento přístup neukazuje na dobrovolnictví jako na možnost pomáhat, ale jako na možnosti něco zažít, něco se naučit nebo prostě cítit radost. Dobrovolnictví je volnočasová činnost. Neomezuje se na jednu oblast, ale zaměřuje se na různé činnosti, mezi které patří rekreace, sport nebo kultura. Tento přístup má dvě alternativy, kterými jsou volnočasová aktivita, která je brána jako krátkodobá, která je spíše vnímána jako zábava. Druhý přístup je názoru, že jde o zodpovědnou volnočasovou aktivitu, kterou berou dobrovolníci vážně a může rozvíjet celoživotní kariéru. (Pospíšilová 2011)

Neformální komunitní dobrovolnictví je vnímáno jako individuální poskytování neplacené pomoci všem, kdo nejsou z okruhu příbuzných. Jde o přímou pomoc, kterou nezprostředkovává formální organizace. Poskytují pomoc jiným lidem v nouzi. Nejsou schovávány za kolektivem. Nejsou ve stínu kolektivu bez intenzivního kontaktu s aktuálním děním v okolí. Typy dobrovolnictví jsou podle Pospíšilové (2011) „*a) pomoc jednotlivcům, b) pomoc neformálním dobrovolnickým skupinám včetně svépomocných organizací*“

Definice pojmu dobrovolnictví není jednotně uznaná ani společenskými vědci. Většina vědců se shodne, že je to pomoc jiným lidem vykonávaná ze svobodné vůle a vyžadujícího nároku na odměnu za tuto práci. Někdo to může považovat jen jako zprostředkovatelskou pomoc od neziskové či občanské organizace. Někdy jsou z kruhu dobrovolníků vylučováni příbuzní a členové domácnosti, ale někdy naopak ne.

Uvedeme dva přístupy k definování užšího a naopak širšího přístupu k definování dobrovolnictví dle Friče a Vávry (2012):

1. Manuál Mezinárodní organizace Práce OSN (ILO): Nejdůležitějším prvkem tohoto přístupu je čas, který je každý ochoten vynaložit pro jiné lidi mimo vlastní domácnost. Může to být prostřednictvím organizace nebo přímo.
2. Studie Evropské komise zabývající se dobrovolnictvím v členských státech EU: dobrovolnictví považují za neformální či formální aktivita, kterou si každý může individuálně vybrat a nezamýšlí při tom žádnou z možností odměňování za práci.

Dle Centra pro pomoc dětem a mládeži Český Krumlov, o.p.s. (2011) by mnohé ze služeb pro potřebné nemohli vůbec fungovat bez práce dobrovolníků. S dobrovolnou činností se setkáváme ve všech různých oblastech, jako jsou například, sport, volnočasové aktivity, kultura, péče o životní prostředí a v mnoha dalších oblastech, které mají co dočinění se spolkovým životem každého z nás. Dobrovolnictví, je považováno za základní stavební prvek v občanské společnosti. V České republice se za největší protagonisty dobrovolnictví považuje HESTIA – Národní dobrovolnické centrum.

Motivů, které vedou k dobrovolnické činnosti, může být několik. Z výzkumu P. Friče (2001), vyplývá, že 71% dobrovolníků nachází výplň volného času, 77% uvádí, že jim dobrovolnická činnost zvyšuje sebevědomí a 95% českých dobrovolníků nalézají v pomoci druhým smysluplnou práci.

Jak uvádí O. Sozanská a J. Tošner (2002), tak motivy dobrovolníků z východní a střední Evropy se neliší od motivů dobrovolníků například z Evropské unie nebo USA. V zahraničí dobrovolníci uvádějí, že dobrovolnictví je přirozené, správné a je patřičně společensky na-ceněno.

Dle Novotného (2012) může mít pozitivní přístup dobrovolníka vůči svým klientům vliv i na duševní pohodu, která je důležitá k získání správného postoje například k nemoci klienta. Práce dobrovolníků může klientům pomoci v uvědomění si důležitosti svého vlastního života a pochopení, že důležitý zdroj sil k uzdravení je právě v něm samém.

1.1.2 Historie dobrovolnictví v Evropě a ve světě

Tradice Evropského dobrovolnictví tkví v práci církevních a charitativních organizací, jakožto rozmachu spolkových hnutí v rozvoji průmyslové výroby, jako je tomu v USA. Mezi státy a postoji k dobrovolnictví panují velké rozdíly. Francie má považuje dobrovolnictví jako tradičně silnou a centralizovanou vládu, kde organizace nejedná jako prostředník mezi vládou a občanem. Německo považuje dobrovolnictví za sociální formování nové společnosti. Jak zmiňuje ve své knize Lenka Gulová (2011).

Velká Británie patří mezi země s dlouho tradicí dobrovolnictví. Charitativní činnost a vzájemná pomoc lidí ve špatně dostupných částech venkova, patří k tradičnímu stylu jejich života. V 70. letech 20. století bylo založeno Britské dobrovolnické centrum, což také poukazuje na vysoké vědomí občanského života. Nizozemsko má smysl pro vzájemnou pomoc. Pro nespokojenost s tradičními postupy začali vznikat svépomocné programy, kde vznikal nový druh dobrovolnictví, jako je například pomoc pro lidi bez domova nebo osoby infikované virem HIV.

V Americe se postupně začali angažovat nejen do církve nebo jiných spolků, jak to bylo zvykem již od středověku v Evropě, ale tradice dobrovolníků se zde rozšiřovala. Velká část Spojených států a Kanady dělají něco pro druhé, i když nejsou součástí žádné z organizací. V Americe se bojovalo za zrušení otroctví a rovné hlasovací právo pro všechny. Tímto způsobem prováděli charitativní osvětovou činnost, jak uvádí Tošner a Sozanská (2002)

Organizace zaměřená na podporu a propagaci dobrovolnictví po celém světě s cílem pomoci řešit sociální a humanitární problémy a šířit porozumění mezi lidmi se nazývá IAVE – Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí (International association for Volunteer Effort), založena roku 1970. Na tuto organizaci se postupem času napojovalo více organizací s podobným názvem pro lepší účinnost a rozsáhlejší dosah vzájemné pomoci.

Roku 1997 vznikla první deklarace o dobrovolnictví, která vyjadřuje podporu Evropské unie dobrovolným organizacím. Je to zdroj sociální solidarity převážně tam,

kde se účastní mládež a senioři. Evropský parlament doporučil členským státům EU, aby zohlednil dobrovolnictví a zvažil udělování certifikátů, aby mobilita nezvýhodňovala zdravotní péči doma.

Evropská unie v současnosti na dobrovolnictví pohlíží s mezinárodním kontextem. Generální shromáždění Organizace spojených národů (OSN) vyhlásilo rok 2011 rokem dobrovolníků v den 5. Prosince, jak uvádí ve své knize Tereza Pospíšilová (2011)

1.1.3 Historie dobrovolnictví v ČR

Dobrovolnictví se v našich podmínkách stává stále výraznějším projevem společenské angažovanosti a aktivit. Zasahuje do všech oblastí, kde je člověk ochotný věnovat svůj čas, ruce i rozum jinému člověku, skupině nebo společnosti jako takové a to bez jakéhokoliv nároku na finanční odměnu. Dobrovolník při tom nemá ani pocit, že by žádné oběti. Pomáhá tam, kde je třeba. Je to projev občanské a lidské vřelosti. Dobrovolník sám získává jedinečný pocit užitečnosti a naplnění smyslu života, uvádí Libuša Radková, PhD. (2007)

Za nejdůležitější znak se považuje, že je dobrovolně zvolená, tzv. reálný socialismus v ČR. Tato éra za sebou nechala negativní dědictví právě proto, že dobrovolná činnost nebyla dobrovolná a lidé se nerozhodovali svobodně. (museli dělat např. dobrovolné brigády). Toto je znak, který rozděluje dobrovolnou činnost a praxi, kterou vykonává např. student v rámci svého studia, která je ovšem povinná.

Dobrovolná činnost se dá dělit z různých hledisek, jako je například hledisko časové, podle role, podle toho, jakým způsobem vznikla atd. Dobrovolnictví vzájemně prospěšné je dobrovolnictví v rámci komunity – obce, spolku, klubu i např. farnosti. Dále se dá rozdělit na dobrovolnictví veřejně prospěšné, kde má dobrovolník přesně stanovenou činnost, jako například v zaměstnání a tu vykonává dobrovolně. Veřejně prospěšného dobrovolnictví se v České republice využívá převážně v neziskových a jich organizací. Lucie Somrová, Alžběta Klégrová (2006)

V 19. století vznikla řada vlasteneckých spolků, které sloužili, jako podpora umění, vědy, vzdělání a kultury. Mezi tyto spolky spadala například Hlávkova nadace, Sokol, spolek Mánes, a další, jak uvádí Tošner a Sozanská (2006)

Vztah komunistické strany k dobrovolnictví měl více pohledů. Z jedné části se dobrovolnictví obávala kvůli možnosti, že ztratí svůj dominantní postoj ve společnosti, ale na druhé straně dobrovolnictví potřebovali, aby mohlo řešit složité situace spojené s nedostatkem socialistického hospodářství. Po roce 1948, když se nabyla komunistická strana své moci, tak začala dobrovolnictví přetvářet pro své potřeby. Poté bylo na dobrovolnictví pohlíženo jako na politické, pod vedením komunistické strany. Postupem času však schopnost takto vymáhat dobrovolnictví slábla a postupně se dostávala zpět do takové formy, jak ji známe nyní, tvrdí Frič a Pospíšilová (2010)

1.1.4 Pohled společnosti na dobrovolnictví

Dle Müllerové (2011) - většinová společnost stále na dobrovolnictví pohlíží jako na něco výjimečného. Tento názor není pouze názor jednotlivců, ale může se vztahovat i na celé organizace, čímž se mohou tvořit bariéry pro působení dobrovolné činnosti. Jak již tomu ve většině případů bývá, tak společnost se obává toho, co nezná a i toto se může vztahovat na působení dobrovolnictví a to vede k neochotě spolupracovat s dobrovolníky. Nejen jednotlivci se obávají k sobě dobrovolníka pustit, ale také organizace a to z obavy škody nebo úrazu právě zmiňovaných dobrovolných pracovníků. Zaměstnanci organizací jsou i časově vytížení a hlídání dobrovolníků leckdy považují za zbytečné mrhání časem.

Hayesová (2000) definuje názory jako výroky, které jsou neutrální, ale myslíme si o nich, že jsou pravdivé. Sám dobrovolník má názor na dobrovolnictví ovlivněný svou činností a zkušeností. Již z přesvědčení považují za dobrovolnictví jako užitečný nástroj k pomoci druhým lidem. Pohledy dobrovolníků na dobrovolnictví jsou pozitivní a věří, že přináší druhým lidem pouze radost.

1.1.5 Motivace dobrovolníků

Podle Rochestera (2010) je motivace dobrovolníků propletená s vlastním zájmem každého. Je to přínos jak pro jednotlivce jeho rodinu i pro prostředí.

Motivace se může dělit dle Friče a Vávry (2012)

1. Altruistickou, kde je primární prospěch jiných osob nebo celých komunit
2. Egoistická, zde je primární motiv ve prospěch dobrovolníka, ale jeho činnost bude také prospěšná pro ostatní, i pro celé komunity.
3. Normativní motivace, jedná se o naplňování morálních závazků vůči komunitě

Je důležité s motivací dobrovolníků pracovat už jen z důvodu, že za svou činnost nejsou finančně ohodnoceni. K naplnění dobrovolníkům stačí, když jim klienti poděkují. Dobrovolník si musí uvědomit, že i když nejsou finančně ohodnocováni, tak jsou pro zařízení a pacienty nedílnou součástí. Mezi projevy vděčnosti a naplnění nové motivace dobrovolníků může patřit například i přání k svátku či narozeninám, Vánoční dárek, děkovný dopis, pozvání na neformální setkání, uspořádání setkání dobrovolníků nebo také uvedení dobrovolníka ve výroční zprávě a spoustu dalších malých, nýbrž důležitých projevů. V oceňování dobrovolníků je prostor pro koordinátory, je důležité, aby znali své dobrovolníky. Dalšími pravidly, jak udržet dobrovolníka motivovaného může být i příjemná atmosféra v dobrovolnickém centru, dobré fungování managementu dobrovolníků, jasné signály od personálu i pacientů, že činnost, kterou každý dobrovolník vykonává je smysluplná. Dobrá motivace dobrovolníků se pak na oplátku může projevovat v efektivním a rychlém řešení konfliktních situací, rychlém a smysluplné pomoci klientům. A dobrá motivace zaměstnanců a klientům vede k příjemnému prostředí v zařízení. Novotný, Stará (2002)

Psychologové Chacón, Vecina a Dávila, zpracovali výzkum dobrovolníků v oblasti sociální práce a na základě tohoto výzkumu, zpracovali tak zvaný třístupňový model výdrže dobrovolníků:

1. Krátkodobé stádium (šest měsíců)
2. Střednědobé stádium (dvanáct měsíců)

3. Dlouhodobé stádium (24 měsíců)

Podle těchto psychologů ovlivňuje délku služby především motivace a jejich uspokojení. Při dlouhodobějším fungování jako dobrovolník je to pak spíše spojeno s oddaností vůči konkrétní organizaci. Frič, Pospíšilová (2010)

Dle Záškodné a Mojžíšové (2011) může být prvotním faktorem, který láká k dobrovolnictví možnost seberealizace. Využití v profesním životě spatřují v možnosti rozvíjení mezilidských vztahů a k možnosti získání praktických zkušeností.

Další dělení motivace dle Tošnera a Sozanské (2006) je:

1. Konvenční či normativní motivace – morální normy jednotlivce či společensky nastavená pravidla
2. Reciproční motivace – hledání užitečných prvků pro sebe samého. Jde zde o získání nových vztahů a zkušeností. Dobrovolník se zde snaží uplatnit své schopnosti a dovednosti, které se v průběhu své praxe učí
3. Nerozvinutá motivace – prvotní je zde důvěra k organizaci, pro kterou by měli pracovat. Dobrovolníci zde šíří své dobré myšlenky

Další možné dělení, které se dle Friče a Pospíšilové (2010) naopak rozděluje na dva typy motivací, které směřují dobrovolníky k pomáhání druhým bez možnosti finančního obohacení je, psychologická motivace, která se vyznačuje svou láskou k druhým, solidaritou a empatií. Na druhé straně je zde sociologická motivace, do které spadá převážně ocenění od společnosti, náboženská povinnost nebo samotná příležitost stát se dobrovolníkem.

Každý dobrovolník nemusí mít stejný motiv, je zde i riziko následujících motivů dobrovolníka, mezi které může spadat i nepřiměřená zvědavost dobrovolníka, činnost pramení pouze z pocitu povinnosti, pouhá snaha si něco zasloužit, touha obětovat se, osobní neštěstí, se kterým si dobrovolník neví rady, snaha získat nové přátelství, pocit nenahraditelnosti nebo i panovačná touha ovládat a uplatňovat svůj vliv. Může to být pouze schovaná touha po ocenění. Vitoušová P. in Tošner, Sozanská (2006)

1.2 Bližší charakteristika dobrovolnictví

1.2.1 Činnost dobrovolníků v sociální sféře

Dobrovolník se může dle svého zájmu uplatnit ve všech různých oblastech lidského života. Poskytuje své služby nejrůznější formou, například v přímé práci s konkrétním klientem, tak i v oblasti administrativy a propagace. Řada organizace v ziskovém i neziskovém sektoru, by se bez práce dobrovolníků neobešli. Dobrovolníci přinášejí do prostředí nové poznatky, nápady a různorodé aktivity. Je zde provázaná činnost mezi dobrovolníkem a organizace, která závisí na vzájemné spolupráci. Bez podpory organizace dobrovolníka ne nemožné, aby svou práci odváděl kvalitně a s radostí. Vyzdvihneme zde několik bodů, proč potřebujeme dobrovolníky dle Průvodce dobrovolnictvím v Jihočeském kraji a v regionu Českokrumlovska (2011):

1. Pomáhají naplnit poslání organizací
2. Pomáhají realizovat činnosti, na které není při běžném provozu čas, a jsou ochotni do toho vložit svůj volný čas
3. Přinášejí nový pohled na věc, nové nápady a zkušenosti
4. Klientům sportují neformální vztahy
5. Doplnují pracovní týmy organizací
6. Posilují prestiž organizací a dělají jí dobrou reklamu

Nejvyšší četnost, kde se dobrovolníci je dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2012) v oblasti nízkoprahových center pro děti a mládež, domovy pro seniory a v sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi. Nejčastější činnostmi, které zde dobrovolníci dělají, jsou procházky s klienty, povídání, čtení u lůžka, vedení kroužků či příprava společenských akcí.

Při první snaze o vykonání dobrovolné činnosti je důležité pro motivaci je přijetí na oddělení. Každý dobrovolník by měl znát svého koordinátora, který mu vše náležitě vysvětlí a ukáže. Mezi základní pravidla při zaučování nových dobrovolníků patří i seznámení s prostředím, aby věděl, kde je WC, kde se může převléct, kde se může

napít. Dobrovolník by měl mít jistotu, že v případě potřeby, se může na svého koordinátora vždy spolehnout, jak uvádí Novotný, Stará (2002)

1.2.2 Kdo se věnuje dobrovolnictví

Dobrovolník „by měl být zralým, zodpovědným člověkem, který cílevědomě věnuje svůj čas, znalosti a dovednosti dobrovolnické práci. Měl by přicházet včas, být kreativní a v dobré náladě, ochotně pracovat na uložených úkolech, a pokud je třeba, pracovat samostatně.“ (Kol. autorů, 2001)

Může se stát, že dobrovolník přichází do organizace plný nadšení a nových nápadů a však v zápětí se může objevit několik překážek, které vedou k postupnému vymizení tohoto začátečního elánu dobrovolníka. Mezi tyto překážky ve vykonávání dobrovolnické práce může spadat například, cítí-li dobrovolník napětí mezi zaměstnanci, má-li příliš málo prostoru a možností k vlastní tvořivosti a projevu iniciativy, necítí podporu svých kolegů, zjistí-li velký rozdíl mezi svým očekáváním a skutečnou činností, nedostane-li žádné ocenění ani zpětnou vazbu. Dobrovolník se rázem ocitá bez motivace, když cítí, že je jeho práce k ničemu. Tošner, Sozanská (2006)

Dobrovolnictví se věnují lidé, kteří jsou vnímaví ke svému okolí, zajímají se o věci, které se dějí kolem nich a snaží se aktivně zapojit. Je to každý, kdo je ochoten darovat svůj volný čas a svou energii ku prospěchu jiných lidí. Být dobrovolníkem znamená darovat část sebe jiným. Jde o uvědomění si, že nikdo není na světě sám a je schopen reagovat i na potřeby jiných lidí. Dobrovolník nemusí být vedený pod organizací, aby se mohla za dobrovolníka označovat. Dobrovolníkem může být každý z nás, už jen například díky tomu, že ve svém okolí někomu pomohl. Dobrovolníkem se může stát kdokoli, kdo chce vyplnit svůj volný čas a předávat své zkušenosti. Možnosti pro vykonávání dobrovolné činnosti jsou různé. Člověk může vykonávat dobrovolnictví v profesi jemu blízké nebo i v profesi, která je této profesi odlišná. Dobrovolníkem může být mladý člověk, dospělý člověk, senior i dokonce zdravotně postižený. (Průvodce dobrovolnictvím v Jihočeském kraji a v regionu Českokrumlovsko)

1.2.3 Typy dobrovolnictví

Dle Pospíšilové (2011), „Existuje řada typologií, které rozlišují neziskové organizace podle oblasti činnosti. Například Mezinárodní kategorizace ICNPO (*International Categorization of Nonprofit Organizations*) je dělí do 11 kategorií:

1. *Kultura, sport a rekreace*
2. *Vzdělávání*
3. *Zdraví*
4. *Sociální služby*
5. *Životní prostředí*
6. *Komunitní rozvoj*
7. *Občanské/advokační organizace*
8. *Nadace a infrastruktura neziskového sektoru*
9. *Mezinárodní organizace*
10. *Profesní organizace a odbory*
11. *Jiné*

Nestátní neziskové organizace se typologicky dělí i podle zaměstnanců, zda jsou placené či nikoliv. Jsou organizace, které se realizují prací pouze dobrovolnou. Další typ dobrovolných neziskových organizací své zaměstnance vyplácí. První typ organizace, která má pouze své dobrovolníky, se převážně spoléhá na základní organizování volnočasových aktivit, v umění, kultuře a převážně ve sportu.

Hustinx a Lamertyn (2004) tvrdí, že se dobrovolnictví ocitá v přechodovém období, tj. industriální a post-industriální společností. Industriální vývoj je tzv. kolektivní typ dobrovolnictví, který sdílí skupinové cíle a hodnoty organizace, která dobrovolnictví koordinuje a vytváří podmínky pro jejich činnost. Druhý vývoj je tzv. reflexivní typ dobrovolnictví, který odpovídá post-industriálnímu. Tento vývoj je charakterizován individualismem, již nejsou vedeny žádnou neziskovou organizací.

Z hlediska historického vývoje je možno rozdělit dobrovolnictví na následující modely:

1. Evropský model – tento model je spíše komunitní, dobrovolníci se scházejí neplánovaně, v přirozeném prostředí, jako je například sportovní organizace. Z některých takových to komunit se stávají profesionální dobrovolnická centra, která se zaměřují na určitou věkovou či sociální skupinu. Takové to organizace jsou udržovány přátelskými vztahy.
2. Americký model – spíše manažerský, kdy dobrovolníky vedou profesionální dobrovolnická centra, která vyhledávají občany a nabízejí jim pomoc ve všech různých směrech.

V našem okolí se vyskytují oba tyto modely. Komunitní je spíše tam, kde převládají dobré mezilidské vztahy, takže převážně v humanitárních organizacích a náboženských skupinách. Manažerský model je orientován spíše do měst, kde oslovuje více svých potencionálních zájemce dle Tošnera a Sozanské (2002).

1.2.4 Legislativní úprava dobrovolnictví

Jak je uvedeno na stránkách Ministerstvo vnitra, dne 5. června 2014 nabyt účinnosti zákon č. 86/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Zákon o dobrovolnické službě od 5. 6. 2014 nově upravuje a zavádí následující:

1. Vysílající organizace může být nadace, ústav, spolek, obecně prospěšná společnost, právnická osoba, církev anebo náboženské společnosti, církve.
2. Vysílající organizace je povinna vydat dobrovolníkovi na jeho žádost osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě.
3. Akreditace se uděluje na 4 roky, ...

Cílem zákona není upravit či omezit již existující formy dobrovolnictví. Zákon má působit nenásilně. Nechává možnost samostatného a svobodného rozhodování. Je na každém, zda podstoupí proces akreditace a bude se řídit stanovenými pravidly. Zákon vymezuje a upravuje podmínky, za kterých je schopen podporovat a kontrolovat dobrovolnickou službu. Zákon představuje provázaný systém podmínek, při jehož plnění

umožňuje občanských sdružení, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem získat akreditaci pro oblast dobrovolnické služby. Akreditace může být chápána jako značka kvality, která zaručuje bezpečí a ochranu všech svých členů. Podstatou stanovení zákona ve všech oblastech, nejen v dobrovolnictví je, jasné, srozumitelné, právně doložitelné a vymahatelné pravidla pro všechny subjekty. Údaje jsou k ověření na stránkách [www. Dobrovolnik.cz](http://www.Dobrovolnik.cz)

Jaké výhody poskytuje zákon o dobrovolnické službě dobrovolníkům:

1. Dobrovolník v akreditovaném projektu má zaručené postavení
2. Dobrovolník je pojištěn proti škodám
3. Výkon dlouhodobé dobrovolnické služby, překračuje-li v průměru alespoň 20 hodin týdně, se považuje za náhradní dobu zaměstnání. Tudíž při posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti, se k této době přihlíží a započítává se jako doba pojištění
4. Stát je plátcem zdravotního pojištění za dobrovolníka, vykonává-li službu v rozsahu překračujícím 20 hodin týdně.

1. 3 Prosociální rysy

1.3.1 Rysy prosociální osobnosti

Prosociální jedinec je emocionálně stabilní, nese důsledky za své jednání, důvěřuje si a jedná nezávisle na mínění ostatních. Musí věřit, ve své schopnosti.

Nakonečný (2009) pozoroval charakteristiky svědků při nehodě, kteří poskytli pomoc potřebným, a také pozoroval chování těch, kteří pomoc neposkytli. Z tohoto pozorování vyšel s následujícími rysy prosociální osobnosti:

1. Lidé se silnou vnitřní kontrolou
2. Lidé, kteří věří ve spravedlivý svět
3. Lidé se silným pocitem odpovědnosti
4. Lidé se schopností projevit empatii
5. Lidé menším egocentrickým založením

Podobného názoru na rozlišení prosociálních osobností je Pennera a Finkelsteina (2005), kteří se zabývali charakteristikou lidí, kteří se účastnili dobrovolnických aktivit. Autoři uvádí tyto prosociální osobnosti:

1. Sociální zodpovědnost
2. Kognitivní a afektivní empatie
3. Vnímání sebe jako pomoci schopného a kompetentního člověka

Dle teorie Mikšíka (2007) nejsou žádní dva lidé stejní. Každý jedná jiným způsobem. Rysy osobnosti se projevují při různých sociálních událostech. Lidé vyhledávají sociální situace, aby mohli projevit své osobnostní rysy a uplatnit se. Lidé jsou od počátků sociální tvorové a různě reagují pobývání ve skupině. Rysy a situace jsou navzájem propojené a ovlivňují se v chování k dané situaci.

Rysem osobnosti se mohou vyznačovat i skutky či činy vykonané ku prospěchu jiných osob bez očekávané odměny. Odměna bývá v podobě dobrého pocitu toho, kdo pomohl. Jednání je motivováno vcítěním se do situace druhého a empatie. Pomoc

s nízkými náklady se odehrává denně, ale pomoc, kde jsou náklady vyšší již tak častá nebývá, příkladem může být záchrana člověka při živelné katastrofě. Neexistuje jednoznačná odpověď na otázku, proč si lidé vlastně pomáhají. Hewstone, Stroebe (2006)

„Rysy osobnosti“ je termín, který se využívá v psychologii a odpovídá označení „povahové vlastnosti“. Mezi povahové vlastnosti může spadat například družnost, prchlivost, vztahovačnost nebo i loajalita. Je možné si rysy osobnosti představit jako vnitřní osobnostní dispozice, které se projevují chováním jedince. Čírtková (2006)

Psychologický slovník vymezuje rysy neboli dispozice jako relativně stálé vlastnosti člověka, které se projevují v chování a jednání jednotlivců. Rysy mohou být rozdělovány na vrozené, anatomické charakterové, dominantní, získané, konstituční či kompenzační. Mohou mezi ně spadat i postoje, hodnoty či zájmy, uvádí Hartl a Hartlova (2000)

Vágnerová (2007) popisuje osobnost, jako stabilní systém. Osobnost je komplex vzájemně propojených somatických a psychických funkcí, které mohou ovlivňovat vnímání a uvažování či chování, z toho pak vyplývá jeho vztah s prostředím.

1.3.2 Prosociální chování u dobrovolníků a altruismus

V odborné literatuře se prosociální chování vymezujeme více způsoby. Autoři jsou více přikloněni k uvedení prosociálního chování, jako vykonání činnosti ve prospěch druhého člověka nebo skupiny lidí. Přináší užitek jiným lidem. Toto vymezení je poměrně přijímané, ale někteří autoři toto jednání popisují jako altruismus. Odlišení altruismu od prosociálního chování nejčastěji vychází z toho, že od pomoci druhým nečekají žádnou odměnu. Altruismus bývá spojován s nutností sebeobětování se. Altruismus se dá pojímat jako motivace, kdežto prosociální chování je spíše vzorec daného chování.

Naopak někteří autoři nerozlišují rozdíl mezi pojmem prosociální chování a altruismus. Oba tyto pojmy spojují, jako vyjádření pomoci k blahu druhých. Mezi znaky

těchto pojmů patří uvědomění si, že jednání má účel samo v sobě, že není zaměřeno na vlastní zisk a je prováděno dobrovolně a výsledkem úsilí je dobro. Nakonečný (2000) Nenalezneme jednotnou odpověď na otázku, proč si lidé pomáhají. Vysvětlení je v biologickém, individualistickém a interpersonálním přístupu jako je tomu i v empatii, uvádí Hexstone, a Stroebe (2006)

Jak ve své knize uvádí Záškodná a Mičák (2009), „*prosociální chování označuje takové chování, jehož cílem je zlepšit situaci druhé osoby, přičemž pomáhající není povinen poskytnout pomoc na základě své profese a příjemce není organizace ani instituce, nýbrž jedinec*“. Termín „prosociální chování“ použil poprvé v roce 1967 D. Rosenhan a G.H.White; J.H. Bryan a M. Test. Tento pojem byl nejprve použit ve smyslu společensky žádoucího chování, mezi které spadalo například rodičovské potrestání. Prosociální chování zahrnuje širokou škálu aktivit, jako je pomáhání, sdílení, obětování se a poskytování útěchy.

Slaměník a Janoušek (2008) popisují tyto aktivity:

1. Sympatie (soucit) a porozumění v tíživé situaci druhého spojené s poskytnutím emoční podpory.
2. Darování finančních částek, nejčastěji pro dobročinné účely. Darování vyžaduje materiální oběť, ale jen zřídka čas nebo námahu
3. Podpora a pomoc poskytované druhým k dosažení cíle nebo zabránění ztráty. Pomáhání je spojeno s vynaložením času a námahy, ale je s malým nebezpečím pro pomáhajícího, jde například o sousedskou výpomoc
4. Nabídka ke spolupráci, kde podílíme na činnostech ve prospěch potřebných. Vynakládá čas a námahu, osobně se angažuje a vystavuje tělesnému nebo sociálnímu nebezpečí.

Prosociální chování má svým obsahem nejbližší altruismu. Psychologové ztotožňují prosociální jednání s altruismem, podle nich je ale altruismus jedním z typů prosociálního chování. Je uskutečněno ve dvou případech. První typ představuje altruismus a druhý se objevuje tehdy, když se osoba touží odvděčit za dříve vykonané dobro nebo když chce odčinit škodu, kterou dříve spáchala. Záškodná, Mičák (2009)

Při vymezení pojmu „altruismus“ se většina autorů shodne, že jde o dobrovolné, nezištné chování, kde je pomoc poskytnuta bez jakéhokoli očekávání od druhých lidí. Pomoc je také poskytnuta bez ohledu na náklady, mezi kterými může být například vynaložená námaha, ztracený čas, ušlý zisk nebo jiné oběti do kterých může spadat i bezpečí, zdraví nebo i majetek. Záškodná, Mlčák (2009)

1.3.3 Empatie

Lidé s vyšší mírou empatie mají větší předpoklad k tomu, pomoci druhému člověku. Z toho důvodu se pojem sociální chování často navzájem prolíná s pojmem „empatie“. Empatie je hlavním pojítkem k porozumění sociálního cítění sociálního chování. Schulz, Selma, LaRusso, (2003). Dle psychologického slovníku od Hartla a Hartlové (2000) je pojem „empatie“ vysvětlován, jako schopnost vcítit se do druhého člověka. Vcítit se to pocitů, jednání druhých lidí, vcítit se do situace druhé osoby. Jde o emocionální ztotožnění se s viděním a chápáním druhých. Empatií se rozumí i schopnost chápat to, oč druhý usiluje, čemu se chce vyhnout a co skrývá.

Dle Barr a Higgins-D'Alessandra (2009) lze empatii rozlišit do tří složek:

1. Emocionální – základem je schopnost vcítění se do pocitů a jednání druhých lidí. Charakteristikou emocionální empatie je starost o druhé a soucit.
2. Kognitivní – schopnost pohlížet na problém pohledem druhého a odlišit své prožívání od prožívání druhého.
3. Osobní distres – je to strach z prožití negativní emocionální reakce druhého člověka. Je to na sebe zaměřená negativní emoce. Tato reakce může vést jednotlivce k tomu, aby se stranil navázání kontaktu s osobou, která se v tíživé situaci nachází a tím snížil svůj osobní distres.

Dle Mlčáka a Záškodně (2006) je možno rozlišit další čtyři složky empatie na kognitivní, emocionální, behaviorální a vztahovou. Empatie je charakterizována jako lidská vlastnost, kterou si nelze bez vrozeného základu zcela osvojit. Je však možné

v rámci systematického tréninku empatii rozvinout v rámci sociálního procesu. Na empatii může být pohlíženo jako na jeden z faktorů emoční inteligence ovlivňující životní úspěšnost jedince. Mezi další dělení empatie může spadat: emocionální, kognitivní a emocionálně kognitivní přístup. Emocionální koncepce považuje empatii za afektivní reakci člověka na druhou osobu. Identifikace empatie může být rozdělena do těchto tendencí:

1. Emocionální souznění s druhými
2. Citlivost k prožitkům druhých
3. Vcítění se do prožívání druhých
4. Připravenost k obětování se pro druhé

Hoffmanův model empatie, uvádí tyto emoce jako prvotní počátek poskytnutí pomoci. Soucítí utrpení, hněv založený na empatii, pocit nespravedlnosti a pocit viny, které se mohou objevit v případě neposkytnutí pomoci. Empatická reakce může mít různé emoční zbarvení. Každý pomáhající vztah je emocionální reakcí ovlivněn. Hoffman (2006)

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Cílem mé práce je identifikovat, jak se liší hladina prosociálních rysů u lidí s dobrovolnickou praxí na rozdíl od lidí, kteří doposud neměli s vykonáním dobrovolnické práce žádné zkušenosti. Zda se hladina prosociálních rysů u dobrovolníků ve srovnání s osobami bez dobrovolnické praxe může lišit.

2.2 Hypotézy

Hypotéza číslo 1:

Dobrovolníci vykazují vyšší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s osobami bez dobrovolnické praxe.

Hypotéza číslo 2:

Osoby bez dobrovolnické praxe vykazují nižší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s dobrovolníky.

3 METODIKA

3.1 Metoda výzkumu

Pro šetření k mé bakalářské práci jsem zvolila kvantitativní výzkum. Pro řešení dané problematiky, bude použit standardizovaný dotazník o jednadvaceti otázkách. S ohledem na téma a cílovou skupinku jsme se rozhodla pro metodu dotazování a techniku dotazníku, který byl vyplňován anonymně, jeho vyplnění bylo pro každého dobrovolné. Výhodou této techniky jsou nízké náklady, lze získat odpovědi za relativně krátký čas a pomocí dotazníků získáte větší množství respondentů. Disman (2002)

Pro vyhodnocení jsem zvolila dotazník PSB (Prosocial Personality Battery). Tento dotazník popisuje Penner, L. A, (2002). Dotazník je ke zhlédnutí v originální verzi na internetových stránkách:

<http://www.med.wayne.edu/fam/faculty/pdfs/30itemsbkey.pdf>. Je navržen tak, aby byl konkrétnější a tedy přístupný všem skupinám lidí. Dotazník se skládá z 19 otázek, ke kterým jsem pro lepší rozlišení přidala otázky týkající se pohlaví a vzdělání respondenta. Otázky 1 – 2 jsou uzavřené a respondent má na výběr ze škály ANO-NE. V otázkách 3 - 21 dotazníku respondenti volili odpovědi dle škály (1 – silně nesouhlasím, 2 - nesouhlasím, 3 – nejsem si jist (a), 4 – souhlasím, 5 – silně souhlasím).

Vlastní výzkum byl uskutečněn v průběhu měsíce června 2014. Výsledky šetření byly vyjádřeny v procentech a zpracovány pomocí grafů.

3.2 Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl náhodně vybrán z dobrovolníků například z programu 5P a další organizace fungující v sociální sféře, které přijímají dobrovolníky. Srovnávací vzorek tvořili pouze studenti vysokých škol, kteří v sociální sféře jako dobrovolníci nikdy nepůsobili.

Celkem jsem požádala o vyplnění 20 dobrovolníků, z čehož se mi vrátilo 15 platných dotazníků. Návratnost dotazníků u dobrovolníků činí 75%.

Studentům vysoké školy, kteří nejsou dobrovolníci, jsem rozdala, jako srovnávacímu souboru, 15 dotazníků a návratnost činí 100%.

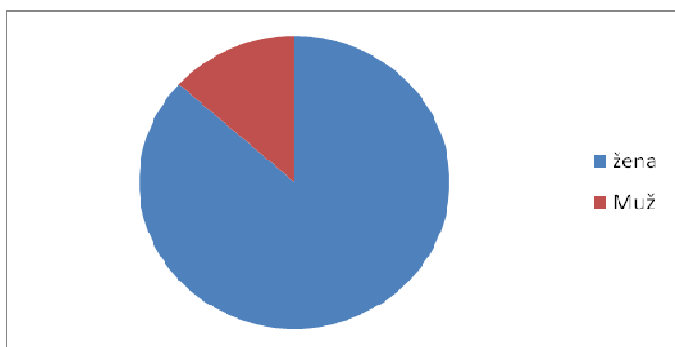
Z celkového počtu navrácených dotazníků od dobrovolníků tvořilo 13% mužů a 87% žen.

Z celkového počtu navrácených dotazníků od ne dobrovolníků tvořilo 40% mužů a 60% žen.

4 VÝSLEDKY

4.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek

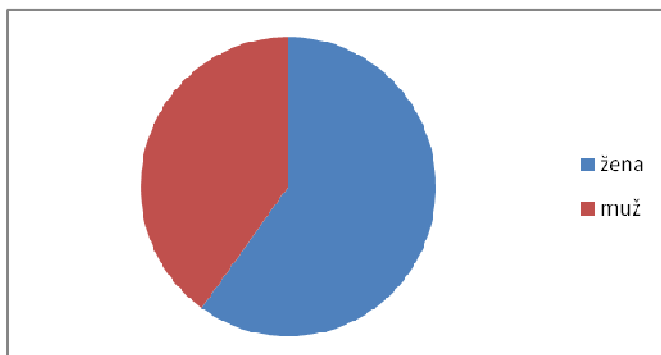
Graf 1a: Rozdělení respondentů dle pohlaví u dobrovolníků

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Z celkového počtu 15 respondentů tvořených dobrovolníky odpovědělo 87% žen a 13% mužů.

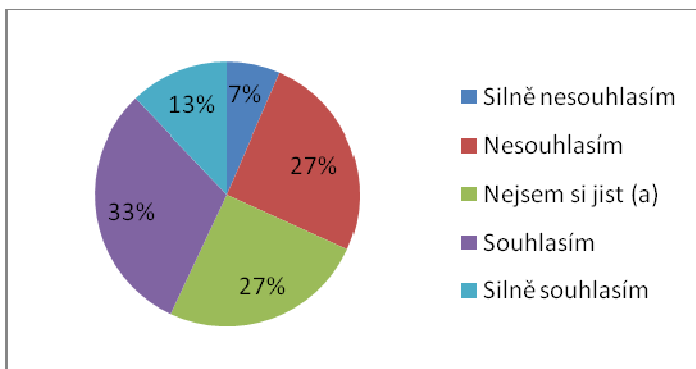
Graf 1b: Rozdělení respondentů dle pohlaví u nedobrovolníků

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Z celkového počtu 15 respondentů tvořených nedobrovolníky odpovědělo 60% žen a 40% mužů.

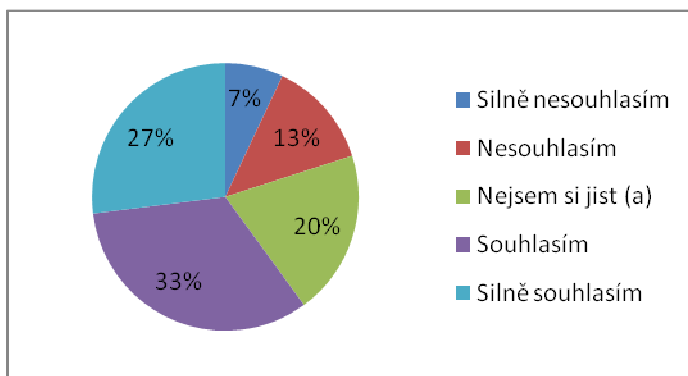
Graf 2a: Otázka z dotazníku PSB: Když jsou lidé na mě zlí, cítím velmi malou odpovědnost chovat se k nim dobře.

Zdroj: Vlastní výzkum

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 3 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 zvolili dva respondenti (13%).

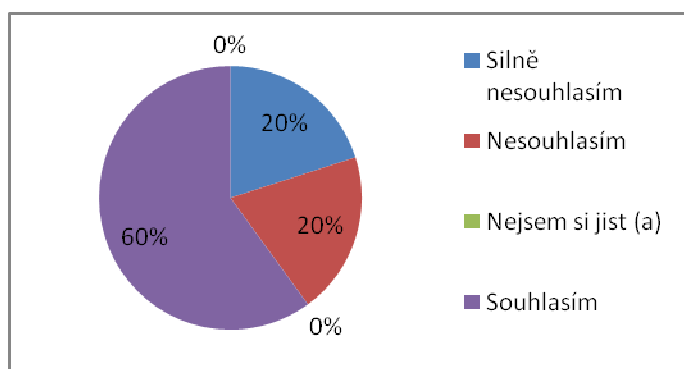
Graf 2b: Otázka z dotazníku PSB: Když jsou lidé na mě zlí, cítím velmi malou odpovědnost chovat se k nim dobře.

Zdroj: Vlastní výzkum

Nedobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 3 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 zvolili čtyři respondenti (27%)

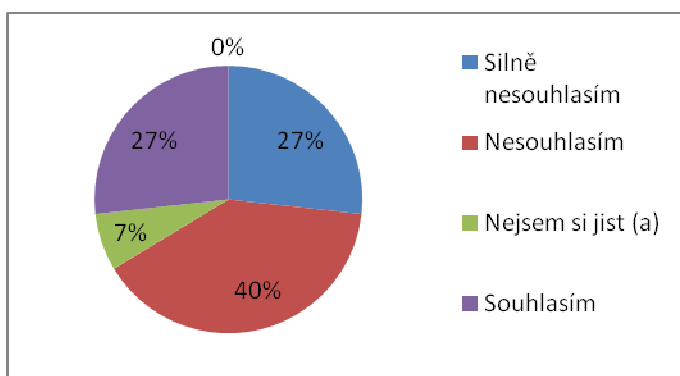
Graf 3a: Otázka dotazníku PSB: Méně by mi vadilo nechat odpadky ve špinavém parku, než v čistém parku.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 2 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolilo devět respondentů (60%), odpověď 5 ne zvolil nikdo (0%).

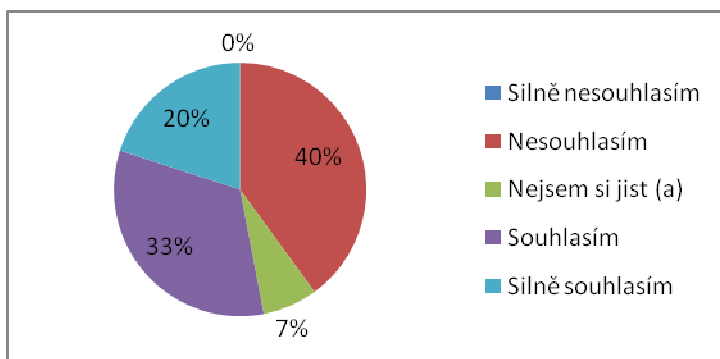
Graf 3b: Otázka dotazníku PSB: Méně by mi vadilo nechat odpadky ve špinavém parku, než v čistém parku.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Nedobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 2 zvolilo šest respondentů (40%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolili čtyři respondentů (27%), odpověď 5 ne zvolil nikdo (0%).

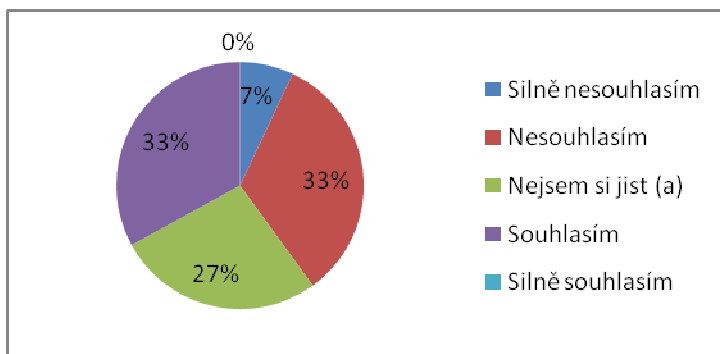
Graf 4a: Otázka dotazníku PSB: Nezáleží na tom, co nám člověk provedl, neexistuje žádná omluva, abychom toho využívali

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 nikdo ne zvolil (0%), odpověď 2 zvolilo šest respondentů (40%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 zvolili tři respondenti (20%).

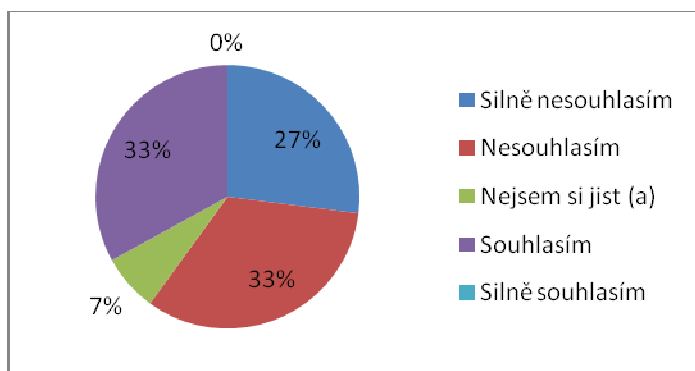
Graf 4b: Otázka dotazníku PSB: Nezáleží na tom, co nám člověk provedl, neexistuje žádná omluva, abychom toho využívali

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Nedobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 3 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 ne zvolil nikdo (0%).

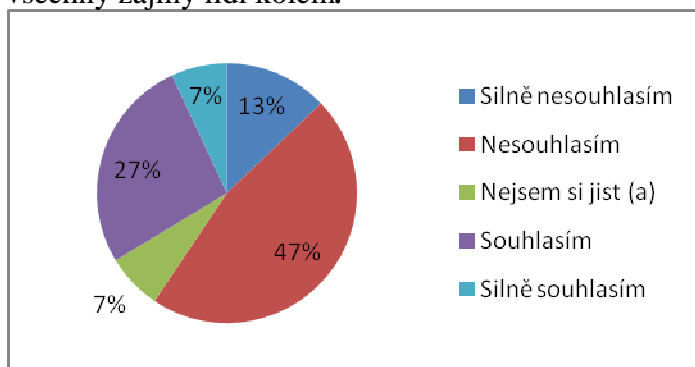
Graf 5a: Otázka dotazníku PSB: Když jste zaměstnán/a prací, je nemožné mít ohled na všechny zájmy lidí kolem.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 2 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 nikdo nezvolil (0%).

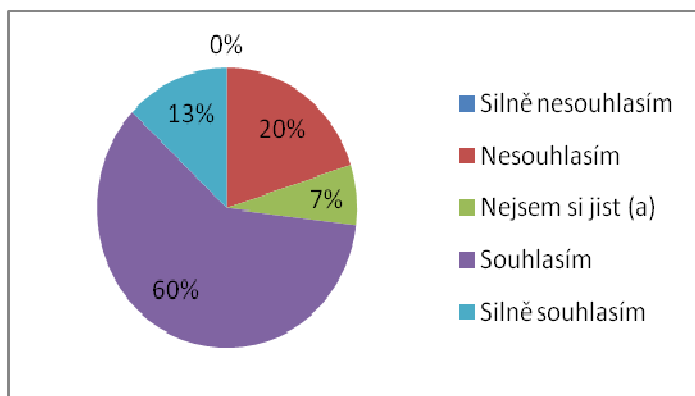
Graf 5b: Otázka dotazníku PSB: Když jste zaměstnán/a prací, je nemožné mít ohled na všechny zájmy lidí kolem.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Nedobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 2 zvolilo sedm respondentů (47%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

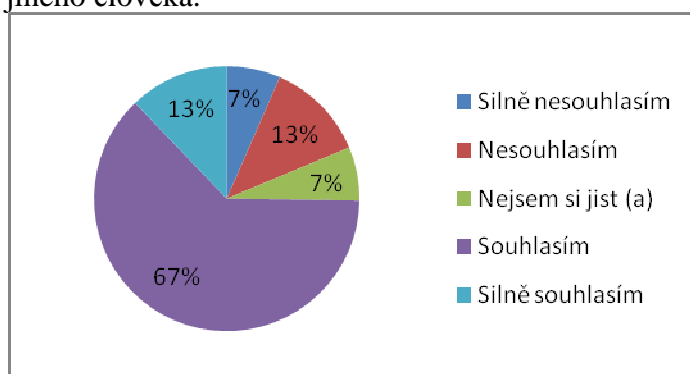
Graf 6a: Otázka dotazníku PSB: Někdy zjišťuji, že je obtížné vidět věci z pohledu jiného člověka.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 nikdo nezvolil (0%), odpověď 2 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo devět respondentů (60%), odpověď 5 zvolili dva respondenti (13%).

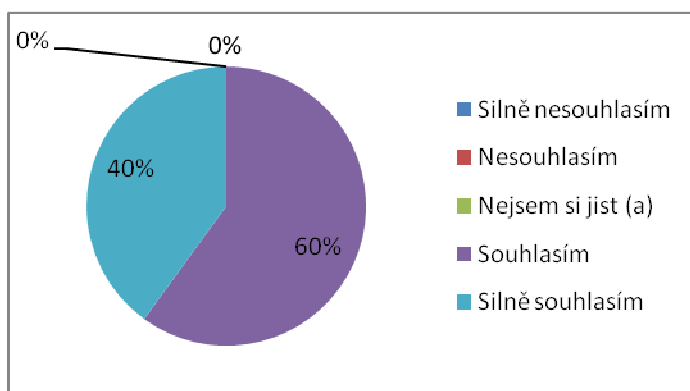
Graf 6b: Otázka dotazníku PSB: Někdy zjišťuji, že je obtížné vidět věci z pohledu jiného člověka.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 2 zvolilo sedm respondentů (46%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

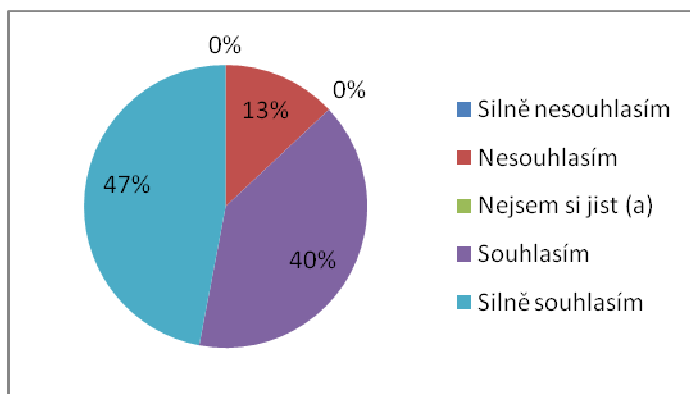
Graf 7a: Otázka dotazníku PSB: Když vidím někoho, kdo je zneužíván, cítím potřebu ho chránit.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 nikdo nezvolil (0%), odpověď 2 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo devět respondentů (60%), odpověď 5 zvolili dva respondenti (13%).

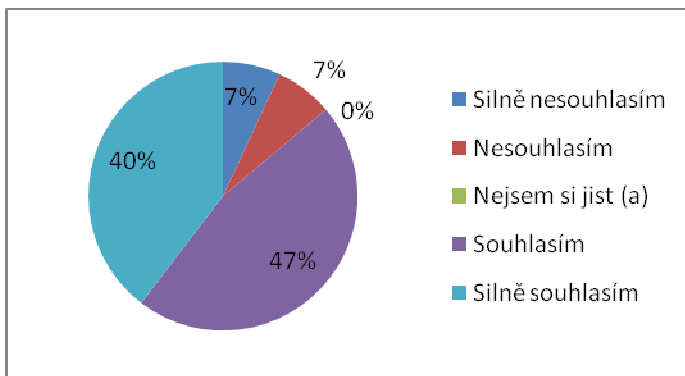
Graf 7b: Otázka dotazníku PSB: Když vidím někoho, kdo je zneužíván, cítím potřebu ho chránit.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Nedobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 nikdo nezvolil (0%), odpověď 2 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 3 nikdo nezvolil (0%), odpověď 4 zvolilo šest respondentů (40%), odpověď 5 zvolilo sedm respondentů (47%).

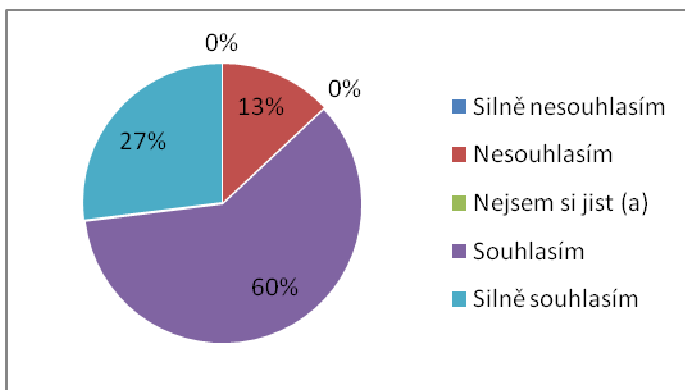
Graf 8a: Otázka dotazníku PSB: Někdy se pokouším lépe porozumět svým přátelům tím, že si představuji, jak se věci jeví z jejich pohledu.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolilo sedm respondentů (47%), odpověď 5 zvolilo šest respondentů (40%).

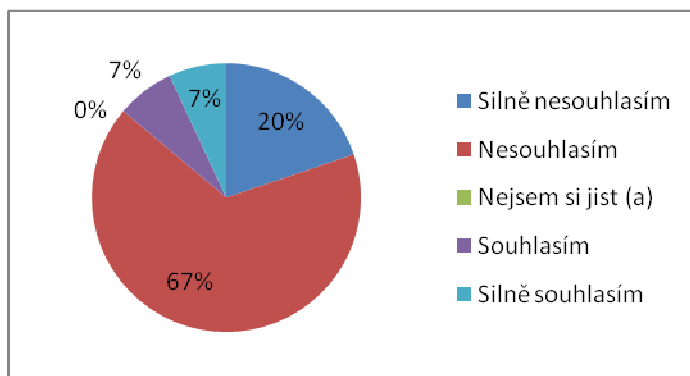
Graf 8b: Otázka dotazníku PSB: Někdy se pokouším lépe porozumět svým přátelům tím, že si představuji, jak se věci jeví z jejich pohledu.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 ne zvolil žádný respondent (0%), odpověď 2 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolilo devět respondentů (60%), odpověď 5 zvolili čtyři respondenti (27%).

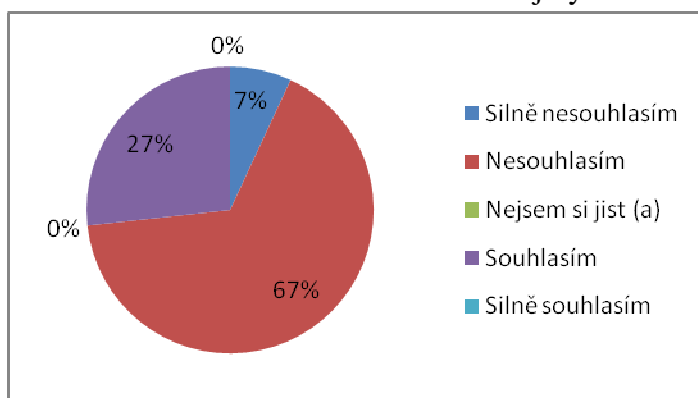
Graf 9a: Otázka dotazníku PSB: Neštěstí jiných lidí mě většinou příliš nerozruší.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 2 zvolilo deset respondentů (67%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

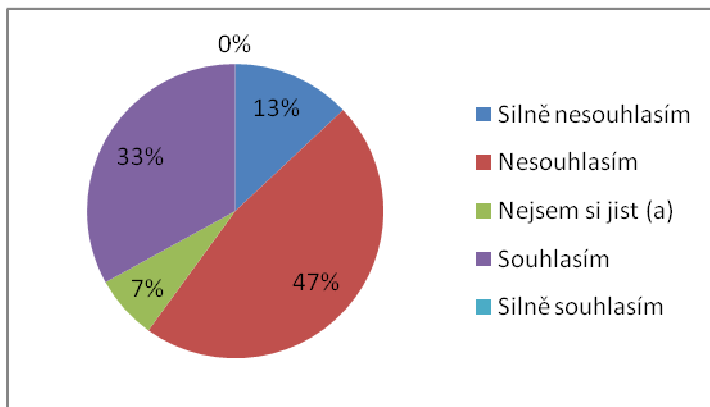
Graf 9b: Otázka dotazníku PSB: Neštěstí jiných lidí mě většinou příliš nerozruší.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolilo deset respondentů (67%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolili čtyři respondenti (27%), odpověď 5 ne zvolil nikdo (0%).

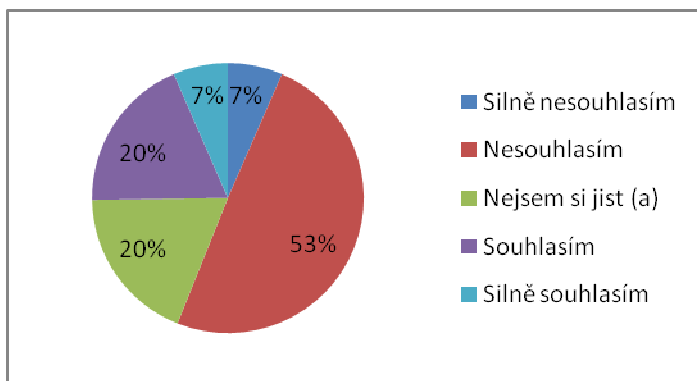
Graf 10a: Otázka dotazníku PSB: Když jsem si jist/a, že mám v něčem pravdu, neztrácím příliš čas posloucháním argumentů druhých lidí.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 2 zvolilo sedm respondentů (47%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 nezvolil nikdo (0%).

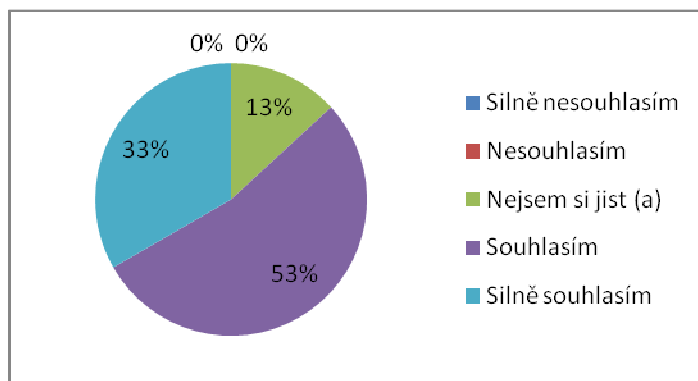
Graf 10b: Otázka dotazníku PSB: Když jsem si jist/a, že mám v něčem pravdu, neztrácím příliš čas posloucháním argumentů druhých lidí.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolilo osm respondentů (53%), odpověď 3 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 4 zvolili tři respondenti (20%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

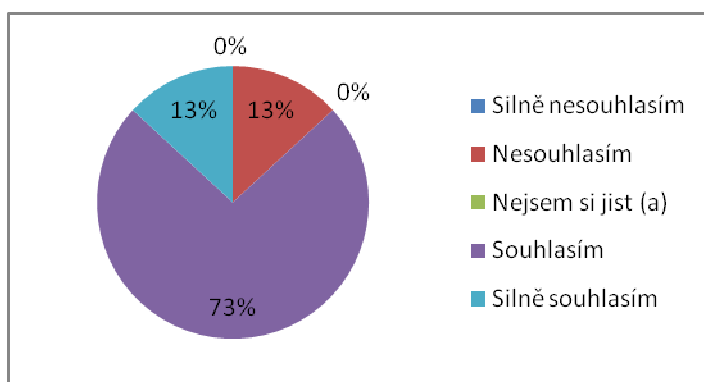
Graf 11a: Otázka dotazníku PSB: Často mě dojmají věci, které se dějí kolem.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 2 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 3 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 4 zvolilo osm respondentů (53%), odpověď 5 zvolilo pět respondentů (33%).

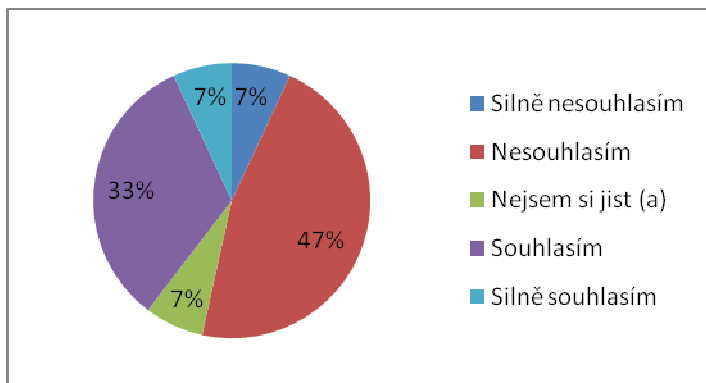
Graf 11b: Otázka dotazníku PSB: Často mě dojmají věci, které se dějí kolem.

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 2 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 3 ne zvolil nikdo (0%), odpověď 4 zvolilo jedenáct respondentů (73%), odpověď 5 zvolili dva respondenti (13%).

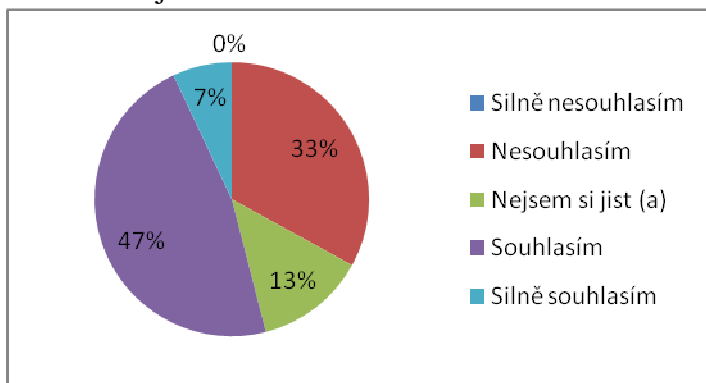
Graf 12a: Otázka dotazníku PSB: Když jsem z někoho naštvaný/a většinou se snažím "vžít se do jeho kůže".

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Dobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 2 zvolilo sedm respondentů (47%), odpověď 3 zvolil jeden respondent (7%), odpověď 4 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

Graf 12b: Otázka dotazníku PSB: Když jsem z někoho naštvaný/a většinou se snažím "vžít se do jeho kůže".

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Neobrovolníci odpověděli na tuto otázku takto: odpověď 1 nezvolil žádný respondent (0%), odpověď 2 zvolilo pět respondentů (33%), odpověď 3 zvolili dva respondenti (13%), odpověď 4 zvolilo sedm respondentů (47%), odpověď 5 zvolil jeden respondent (7%).

Tabulka č. 1: Vyhodnocení výsledků dotazníku PSB

Číslo otázky	Dobrovolníci (a)		Nedobrovolníci (b)		Kdo vykázal vyšší míru prosociálních rysů
	souhlasí	nesouhlasí	souhlasí	nesouhlasí	
2	7 (46%)	5 (34%)	9 (60%)	3 (20%)	dobrovolníci
3	9 (60%)	6 (40%)	4 (27%)	10 (67%)	nedobrovolníci
4	8 (53%)	6 (40%)	5 (33%)	6 (40%)	shoda
5	5 (33%)	9 (60%)	5 (29%)	9 (60%)	shoda
6	11 (73%)	3 (20%)	5 (34%)	9 (59%)	dobrovolníci
7	11 (73%)	3 (20%)	13 (87%)	2 (13%)	nedobrovolníci
8	13 (87%)	2 (14%)	13 (87%)	2 (13%)	shoda
9	2 (14%)	13 (87%)	4 (27%)	11 (74%)	nedobrovolníci
10	5 (33%)	9 (60%)	4 (27%)	9 (60%)	dobrovolníci
11	13 (86%)	0 (0%)	13 (86%)	2 (13%)	nedobrovolníci
12	6 (40%)	8 (54%)	8 (54%)	5 (33%)	nedobrovolníci
13	8 (54%)	7 (47%)	9 (60%)	6 (40%)	dobrovolníci
14	4 (27%)	11 (73%)	3 (19%)	9 (60%)	dobrovolníci
15	9 (60%)	5 (29%)	9 (60%)	5 (33%)	shoda
16	2 (13%)	10 (6%)	5 (33%)	9 (60%)	dobrovolníci
17	10 (67%)	3 (20%)	7 (47%)	4 (27%)	dobrovolníci
18	12 (80%)	2 (14%)	12 (80%)	2 (13%)	shoda
19	3 (20%)	11 (73%)	3 (20%)	9 (60%)	dobrovolníci
20	1 (7%)	12 (80%)	3 (20%)	11 (74%)	dobrovolníci

Zdroj: *Vlastní výzkum*

V tabulce č. 1 jsou vyznačeny odpovědi všech respondentů. První sloupec popisuje číslo dané otázky pro oba zkoumané subjekty. V tabulce není uvedena otázka číslo jedna, ve které je uvedeno pohlaví respondentů. Tato otázka v tabulce není z toho důvodu, že na výsledek výzkumu nemá žádný vliv (s těmito údaji je znázorněn graf 1a a graf 1b). V tabulce jsou rozděleny hodnoty souhlasu a nesouhlasu s danou odpovědí. Dle zvolených odpovědí k jednotlivým otázkám se hodnotilo, zda se k výši sociálních rysů přibližují spíše dobrovolníci, či nedobrovolníci.

5 DISKUZE

Dobrovolnictví je činnost, která je vyhledávaná v různých organizacích, nejen sociálního zaměření. Bez dobrovolnictví si nedovedu představit fungování řady organizací. Je to činnost, která se může uplatnit u celé řady potřebných lidí. Mezi osoby, které dobrovolnictví vřele přivítají, mohou být děti, dospělí i senioři. Další skupinou lidí, kteří dobrovolnictví vyhledávají, jsou například i postižení lidé. Vždy mě zajímalo, jestli osoby, které dobrovolnictví poskytují se nějakým, byť nepatrným způsobem, svými charakterovými vlastnostmi liší od osob, které by dobrovolnictví nikdy dělat nechtěli. Tato práce mi umožnila, alespoň okrajově nahlédnout do tohoto, pro mě zajímavého tématu. Všechny teorie, tradice i zvyky, mají své odpůrce a ani v dobrovolnictví tomu není jinak. Vždy fungovalo, že když se člověk něčeho bojí, tak si k sobě nepřipustí. I dobrovolnictví je pro někoho stále neznámý pojem a má strach si k sobě dobrovolníka připustit. Tento strach však mohou eliminovat organizace, které dobrovolníky přijímají a tak mohou vykonávat svou práci pod názvem této organizace. Je důležité ukázat společnosti, že i v dnešní době se najdou lidé, kteří chtějí rozdávat radost kolem sebe a neočekávají za to žádné finanční ohodnocení.

V mé bakalářské práci jsme se zaměřila na prosociální rysy u dobrovolníků. Sociální rysy poukazují na odlišnost každého člověka. Žádní dva lidé nejsou totožní, každý jedná jiným způsobem. Každý poznává své osobnostní rysy při různých sociálních událostech. Nemůžeme očekávat, že se dva lidé s podobnými povahovými vlastnostmi zachovají při sociální události stejným způsobem, jak uvádí Mikšík (2007)

Cílem mého výzkumu je identifikovat hladinu prosociálních rysů u lidí s dobrovolnickou praxí a u nedobrovolníků. Nedobrovolníkem se rozumí osoba, která dobrovolnickou činnost v sociálním zařízení nevykonávala. Pro mou práci není striktně stanoveno, v jakém zařízení musí dobrovolníci pracovat. Pro porovnání hladiny prosociálních rysů postačí, když vykonávají nebo dříve vykonávali pravidelně svou dobrovolnickou činnost. Nedobrovolníci pro mou práci jsou bráni, jako srovnávací soubor. Pravidlo, které musí všichni nedobrovolníci splňovat je, že jsou studenti vysokých škol.

V mé práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, metodu dotazování a techniku dotazníku. Dotazníky jsem měla v podobě elektronického dokumentu, který jsem rozeslala mezi osoby, u kterých vím, že dobrovolnickou činnost vykonávají. Dotazník jsem poslala dvaceti dobrovolníkům, z čehož se mi vyplněných dotazníků vrátilo patnáct. Návratnost dotazníků od dobrovolníků činí 75%. Pro porovnání hladiny prosociálních rysů jsem rozdala patnáct dotazníků nedobrovolníkům, kteří jsou bráni jako srovnávací soubor. Návratnost těchto dotazníků od nedobrovolníků je 100%.

Počáteční otázky mého šetření se týkají identifikačních znaků, mezi které jsem zahrнула pohlaví a vzdělání respondentů. Jak jsem již uvedla výše, tak mého výzkumu se účastnilo 15 dobrovolníků a 15 nedobrovolníků. Z celkového počtu dobrovolníků se zúčastnilo 87% žen a 13% mužů. U nedobrovolníků účast tvořilo 60% žen a 40% mužů. Oblasti dosaženého vzdělání u dobrovolníků tvoří 73% vysokoškolských studentů a 27% studentů středních škol. Nedobrovolníci tvoří 100% studentů vysokých škol.

V tabulce číslo 1: Vyhodnocení výsledků dle dotazníku PSB jsem vyznačila odpovědi respondentů. V záhlaví tabulky je vypsáno číslo otázky, které je stejné pro dobrovolníky i nedobrovolníky. Pro snazší rozlišení je odpověď dobrovolníků označena písmenem „a“ a odpověď nedobrovolníkům je označena písmenem „b“. V posledním bodě v záhlaví je vypsáno, kdo se svou odpovědí, blíže přiblížil k hlubší hladině prosociálních rysů. V tabulce jsou rozděleny hodnoty souhlasu a nesouhlasu s danou odpovědí. Další odpověď v dotazníku byla neutrální: „nejsem si jist (a)“. Jestliže tuto odpověď v dotazníku někdo zaškrtnl, tak byla automaticky vyřazena a považuje se za nezodpovězenou. Ve vyhodnocení výsledků se přihlíží pouze k zodpovězeným odpovědím. V tabulce není vyznačen bod jedna a jednadvacet z důvodu, že tyto otázky sloužily pouze k přiblížení identifikačních znaků, jak je popsáno výše v této diskuzi.

V teoretické části je názorně vyobrazeno jedenáct grafů s odpověďmi dobrovolníků a jedenáct grafů s odpověďmi nedobrovolníků. Nyní si přiblížíme odpovědi respondentů.

V druhé části dotazníku se otázky vztahující k určení prosociálních rysů osobnosti. U první otázky jsme se setkali s častým rysem osobnosti, kterým je vztahovačnost. Tento rys se stejně jako jiný, projevuje svým chováním jednotlivce, jak tvrdí Čírtková (2006).

V otázce, zda cítíme malou odpovědnost, chovat se k někomu dobře, když lidé jsou na nás zlí, se vyšší hladina prosociálních rysů objevila u dobrovolníků., odpovědělo zde o 13% respondentů více. To poukazuje na skutečnost, že jsou schopni chovat se rozvážně i v napjatých situacích.

V další otázce (graf 4a, b), která vypovídá o schopnosti nebýt pomstychtivý, přenést se přes nepříjemnou zkušenost a jednat racionálně, naopak projeví vyšší hladinu prosociálních rysů nedobrovolníci, odpovědělo o 27% více respondentů. Jak uvádí Nakonečný (2009), jsou lidé, kteří mají silnou vnitřní kontrolou a z toho důvodu jsou schopni přenést se přes takovéto skutečnosti.

Lidé s vyšší mírou empatie mají větší předpoklad k tomu, pomoci druhému člověku. Empatie je hlavním pojítkem k porozumění sociálního cítění jak uvádí Schulz, Selma, LaRusso (2003). Toto vyplývá z další otázky (graf č.7 a, b) protože člověk s hlubší hladinou sociálních rysů, má větší předpoklady k tomu, být ochránářský a jestliže vidí někoho, jak je zneužíván, tak má potřebu mu pomoci. V této otázce odpovědělo o 13% více nedobrovolníků.

Jednotlivé otázky mají přiřazené povahové vlastnosti. Při vyhodnocování dotazníků se přihlíží na to, zda má respondent blíže ke kladné povahové vlastnosti spíše k té negativní. I na otázky, které vykazují například sebestřednost nebo lhostejnost odpovídali dobrovolníci s vyhodnocením, že nedobrovolníci v dané otázce mají hlubší míru sociálního cítění. A však při vyhodnocení výsledků dobrovolníci odpovídali na otázky charakterizující empatii, ochránářské tendence, objektivní pohled na situaci a vnímavost ve vyšší míře než nedobrovolníci.

Při vyhodnocení výsledků došlo i ke shodě některých odpovědí s oběma subjekty. Shody se vyhodnotily u otázek vystihujících schopnost odpouštět, ohleduplnost a objektivní pohled na skutečnost. Ze shody by se dalo usuzovat, podvědomí o dobrovolnictví je postupně rozšířeno do podvědomí lidí. A každý se snaží zamýšlet nad svým jednáním, aby svým jednáním negativně neovlivňoval druhé. Dobrovolníkem se může stát každý člověk a nikdo nemůže předem určit, jestli se nedostane do takové životní fáze, že dobrovolnictví bude chtít rozšiřovat do svého okolí. Na druhou stranu

nelze určit, zda i my jednou nebudeme v takové situaci, kdy budeme potřebovat pomoc od druhé osoby.

Vyhodnocením tabulky č. 1, se dobrovolníci svou odpovědí přiklonili k vyšší hladině prosociálních rysů v celkovém množství osmi otázek. Nedobrovolníci prokázali podstatně nižší míru hladiny sociálních rysů s pěti odpověďmi přikloněných k vyšší hloubce prosociálních rysů. Dobrovolníci a nedobrovolníci se z celkového množství devatenácti otázek shodli na pěti otázkách. Z tohoto výsledku se potvrdily mé hypotézy, které jsem si stanovila na začátku mé bakalářské práce.

Hypotéza č. 1. Dobrovolníci vykazují vyšší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s osobami bez dobrovolnické praxe.

Tato hypotéza se potvrdila. Nedobrovolníci zde vykazovali nižší hladinu prosociálních rysů o čtyři odpovědi méně.

Hypotéza č. 2. Osoby bez dobrovolnické praxe vykazují nižší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s dobrovolníky.

Tato hypotéza se na základě první hypotézy také potvrdila. Zde dobrovolníci odpověděli o čtyři otázky více než nedobrovolníci.

Z takto malého výzkumu se nedá přesně určit, v jakém poměru se hloubka prosociálních rysů liší od nedobrovolníků, ale orientačně nám to může naznačit, že lidé, kteří dobrovolnictví dělají, to dělají s láskou a důvěrou, že jejich pomoc je důležitá. Mezi lidmi, kteří dobrovolnictví nedělají, a nikdy nedělali, může být spousta lidí, kteří by chtěli svůj čas a úsilí věnovat pro pomoc druhým, ale ne každý má takové prostředky a možnosti, aby byl schopný trávit hodiny svého času prací a nebýt za to finančně ohodnocen. Toto by mohlo vést ke zkreslení výsledků výzkumu.

Mezi lidmi jsou i lidé, kteří dobrovolnictví odsuzují a s dobrovolníky nechtějí mít nic co dočinění. Tento jev může být způsoben špatnou informovaností širokého okolí. Je důležité zmínit, že dobrovolnictví nabízí různé možnosti výpomoci, i když se za výpomoc bude brát jen komunikace s druhými lidmi a zpřijemňování jejich volných a ničím nenaplněných chvil. Tato bakalářská práce může sloužit právě k získání podvědomí o dobrovolnictví a o nejčastějších charakterových vlastnostech, kterými mohou dobrovolníci oplývat. Práce může sloužit i pro organizace, které podporují

dobrovolníky. Práce by mohla posloužit k uvědomění si, že ně všichni očekávají dary za poskytnutou podporu.

6 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá prosociálními rysy u dobrovolníků. V teoretické části jsem popsala celkovou charakteristiku dobrovolnictví. Do této charakteristiky spadá například vysvětlení pojmu, co to vůbec dobrovolnictví je. Neopomenula jsem zde ani zmínku o fungování dobrovolnictví ve světě. Důležité pro toto téma je i zmínit motivaci k této práci a také menší charakteristika osob, kteří dobrovolnictví vykonávají. Hlavním rysem dobrovolnictví je, že je vykonáváno dobrovolně, čili z vlastní vůle, a neočekávají za tuto náročnou práci žádnou finanční odměnu. Dále v teoretické části popisují rysy prosociálního chování a blízké pojmy k tomuto tématu, mezi které patří například altruismus a empatie.

Cílem této práce bylo zjistit, zda se hladina prosociálních rysů u dobrovolníků liší od nedobrovolníků. Nedobrovolníky jsou v této práci označovány osoby, které dobrovolnickou činnost nikdy nevykonávaly. Osoby bez dobrovolnické praxe v sociálním zařízení mi posloužily, jako srovnávací soubor pro vyhodnocení výsledků.

V praktické části jsem zvolila kvantitativní výzkum, metodu dotazování a techniku dotazníků. Výzkumný soubor tvořilo 15 dobrovolníků a srovnávací soubor tvořilo 15 nedobrovolníků.

Z výsledků mé bakalářské práce vyplynulo, že dobrovolníci mají vyšší hladinu prosociálních rysů na rozdíl od nedobrovolníků. V otázkách, které vyzdvihovaly pozitivní charakterové vlastnosti, spíše volili právě dobrovolníci. Mezi tyto vlastnosti například patří empatie, obětavost a vnímavost. Nedobrovolníci se spíše přikláněli k povahovým vlastnostem, jako je vypočítavost, bezohlednost a přehlivost.

Na začátku práce jsem si stanovila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1: Dobrovolníci vykazují vyšší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s osobami bez dobrovolnické praxe. Tato hypotéza se mi potvrdila na základě četností odpovědí přiklánějící se k hlubší hladině prosociálních rysů. Četnost odpovědí byla 8 dobrovolníků proti 5 nedobrovolníkům.

Hypotéza č. 2: Osoby bez dobrovolnické praxe vykazují nižší hladinu prosociálních rysů, ve srovnání s dobrovolníky. Tato hypotéza se mi také potvrdila četností odpovědí 5 nedobrovolníků proti 5 dobrovolníkům.

V pěti odpovědích se obě tyto skupiny shodly. To může potvrdit tvrzení, že dobrovolníkem se může stát každý. A v každém z nás se může skrývat potencionální dobrovolník.

Tato práce může posloužit k získání podvědomí o dobrovolnictví u laické i odborné veřejnosti. Výzkum může posloužit k informovanosti organizacím, které dobrovolníky vyhledávají.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČESKO. Zákon, č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2006. *Policejní psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Plzeň: Aleš Čeněk. 309 s. ISBN 80-868-9873-3.

Dobrovolnická centra a programy. In: [Www.dobrovolnik.cz](http://www.dobrovolnik.cz) [online]. [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/mporadna/zakon-o-dobrovolnicke-sluzbe/>

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. 2012. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Hestia, 137 s. ISBN 978-80-903696-9-6.

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Hestia, 263 s. ISBN 978-809-0369-689.

FRIČ, Pavol. 2011. *Současné trendy dobrovolnictví a sociální práce*. Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociálna práca, roč. 2011, č. 4, s. 8-9. ISBN 1213-6204.

GULOVÁ, Lenka a Ivana STARÁ. 2011. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada, 208 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4733-791.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. 2000. *Psychologický slovník: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.

HAYESOVÁ, Nicky a Ivana STARÁ. 2000. *Základy sociální psychologie Přel. I. Štěpaníková: metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. 2.vyd. Praha: Portál, 165 s. ISBN 80-717-8415-X.

HOFFMAN, M. L. 2006. *Empatia i jej rozwój moralny*. 1. Vyd.Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne,

HUSTINX, L., F. LAMMERTYN. 2004. „*The Cultural Basis of Volunteering: Understanding and Predicting Attitudinal Differences Between Flemish Red Cross Volunteers*,” *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 33 s (4): 548–584.

Kol. autorů. 2001. *Dobrovolníci v neziskových organizacích*. Praha: Informační centrum neziskových organizací

LUSKOVÁ, Daniela a Štěpánka LUSKOVÁ. 2012. *Dobrovolnictví v sociálních službách* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14242/Zprava_2012.pdf

MIKŠÍK, Oldřich, Ernst von CAEMMERER, Henry GLASSIE a Felix J OINAS. 2007. *Psychologické teorie osobnosti: minorías religiosas en Andalucía*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 269 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-802-4613-123.

MIKŠÍK, Oldřich, Ernst von CAEMMERER, Henry GLASSIE a Felix J OINAS. 2006. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Editor Miles

Hewstone, Wolfgang Stroebe. Praha: Portál, 769 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-736-7092-5.

MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. 2006. Altruistická motivace, emocionální empatie a afiliace. In: Acta facultatis philosophicae universitatis, 228 s.

MÜLLEROVÁ, Magdaléna a kol. 2011. *Dobrovolníci pro kulturu*. Vyd. 1. Praha: Česká kancelář programu Culture. 98 s. ISBN 978-80-7008-268-3.

NAKONEČNÝ, Milan. 2000. *Sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 287 s. ISBN 80-200-0690-7.

NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

NOVOTNÝ, Michal a Ivana STARÁ. 2002. *Dobrovolníci v nemocnicích: metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. Vyd. 2., dopl. Praha: Hestia, 48 s. ISBN 80-238-8697-5.

POSPÍŠILOVÁ, Tereza. 2011. *Grassroots dobrovolnictví: definice, koncepty a témata*. Vyd. 1. Praha: Hestia, 52 s. ISBN 978-80-254-9663-3

Průvodce dobrovolnictvím v Jihočeském kraji a v regionu Českokrumlovská. 2011. Centrum pro pomoc dětem a mládeži, o.p.s. Český Krumlov.

RADKOVÁ, Libuša. *Dobrovolnictvo jako způsob formování hodnotového systému vysokoškolského studenta* In: POJAR, Tomáš. *Dobrovolnictví bez hranic*. Vyd. 1. Praha: Hestia. 14-15. Května 2007

Rochester, C., Paine, A. E., Howlett, S., Zimeck, M. 2010. *Volunteering and Society in the 21st Century*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 769 s. ISBN 80-736-7092-5.

ŠOMROVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGROVÁ. 2006. *Dobrovolnictví.* Vyd. 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 24 s. ISBN 80-86991-68-7

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. 2002. *Dobrovolnictví a metodika práce s nimi v organizacích.* Vyd. 1. Praha: Portál, 149 s. ISBN 80-7178-514-8

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích.* Vyd. 2. Praha: Portál, 149 s. ISBN 80-7367-178-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2007. *Základy psychologie.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.

VÝROST, Jozef a Helena HARTLOVÁ .2008. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměník. Praha: Grada, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

ZÁŠKODNÁ, Helena a Adéla MOJŽÍŠOVÁ. 2011. *Psychologické aspekty dobrovolnictví v kontextu sociální práce.* Sociální práce: odborná revue pro sociální práci = Sociálna práca. Roč., č. 4, s. 62-68. ISSN 1213-6204.

ZÁŠKODNÁ, Helena a Zdeněk MLČÁK. 2009. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie: moderní učebnice sociální psychologie.* Vyd. 1. Editor Praha: Triton. Miles Hewstone, Wolfgang Stroebe. 2009, 391 s. ISBN 978-807-3873-066.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Dobrovolník

Dobrovolnictví

Sociální rysy

Empatie

altruismus